

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

AAK ./. riksåklagaren ang. grovt olaga hot

(Svea hovrätts dom den 27 april 2021 i mål B 12623-20)

Högsta domstolen har förelagt mig att svara skriftligen på överklagandet. Svaret ska enligt föreläggandet särskilt avse frågan om rubriceringen av brottet. Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och ser inte att det finns skäl att meddela prövningstillstånd.

Bakgrund

Allmänt

Med anledning av en skjutning mot en person den 17 juni 2020 i Järfälla kommun häktades AAK:s bror som misstänkt för försök till mord och grovt vapenbrott. Den person som utsattes för skjutningen är en släkting till de två målsägandena i det nu aktuella målet.

Åtalet

AAK åtalades för grovt olaga hot vid tre tillfällen enligt följande gärningsbeskrivningar.

Åtalspunkt 1

[AAK] har hotat [AAC] genom att uttala att [AAC] och/eller någon i hans familj kommer att dödas alternativt skadas om [AAK:s] bror kommer att vara fortsatt frihetsberövad alternativt misstänkt för att vara inblandad i en skjutning gentemot [AAC:s] släkting. [AAK] har beordrat [AAC] att tala med sin släkting och har gett [AAC] tre dagar på sig att lösa situationen. Det hände någon gång mellan den 1 juli 2020 och den 20 juli 2020 på Frihetsvägen, Järfälla kommun.

Hotet var sådant att [AAC] kunde förväntas känna allvarlig rädsla för sin och annans personliga säkerhet.

[AAC] har vidare haft anledning att anta att hoten även skulle kunna komma att vidarebefordras till sin mor [LH].

Brottet bör bedömas som grovt eftersom

- hotet har förstärkts genom anspelning på ett våldskapital,

- [AAK] och hans bror umgås i kriminella sammanhang där det förekommer våldsanvändning, vilket [AAC] hade kännedom om,
- bakgrunden till hotet är en skjutning där [AAC:s] släkting var målsägande och [AAK:s] bror var misstänkt, samt
- i samband med hotet har [AAK] hänvisat till att hans bror har gett order om att han ska prata med [AAC] om detta.

AAK begick gärningen med uppsåt.

Åtalspunkt 2

[AAK] har vid två tillfällen hotat [LH] genom att uttala ord med innebörd att [LH] och/eller någon i hennes familj kommer att dödas alternativt skadas om [AAK:s] bror kommer att vara fortsatt frihetsberövad alternativt misstänkt för att vara inblandad i en skjutning gentemot [LH:s] släkting. [AAK] har beordrat [LH] att tala med släktingen. Vid det sista tillfället gav [AAK] [LH] tre dagar på sig att lösa situationen. Det hände någon gång mellan den 15 juli 2020 och den 26 juli 2020 på Frihetsvägen, Järfälla kommun.

Hotet var sådant att [LH] kunde förväntas känna allvarlig rädsla för sin och/eller annans personliga säkerhet.

[LH] har vidare haft anledning att anta att hoten även skulle komma att vidarebefordras till sin son [AAC].

Brottet bör bedömas som grovt eftersom

- hotet har förstärkts genom anspelning på ett våldskapital,
- [AAK] och hans bror umgås i kriminella sammanhang där det förekommer våldsanvändning, vilket [LH] hade kännedom om,
- bakgrunden till hotet är en skjutning där [LH:s] syskonbarn var målsägande och [AAK:s] bror var misstänkt,
- [AAK] i samband med hotet har hänvisat till att hans brors kompisar är farliga, samt
- [AAK] även har talat om en tidigare skjutning där en ung pojke avled och hänvisat till att [LH] inte vill att det samma ska hända henne eller sonen.

[AAK] begick gärningen med uppsåt.

Tingsrätten

AAK dömdes av tingsrätten för grovt olaga hot vid två tillfällen till skyddstillsyn och fängelse. Skyddstillsynen förenades med en särskild föreskrift att genomgå den vård och behandling som Frivården finner lämplig.

I rubriceringsfrågan uttalade tingsrätten bl.a. följande.

Enligt tingsrätten råder dock ingen tvekan om att det för målsägandena, som bor i samma område som bröderna [K], och som [AAK] sedan tidigare uppfattat ”håller på med kriminalitet” måste framstått som högst trovärdigt att [AAK] genom sin bror och dennes vänner, alldeles oaktat grupperingens närmare sammansättning – givet vad som föregått gärningarna och vad som hänvisas till i samband med att hoten uttalades – har tillgång till sådant våldskapital som åsyftas i förarbetsuttalandena och att hotet i samtliga fall påtagligt förstärkt härigenom. Hoten i åtalspunkt 1 och 2 ska därför bedömas som grovt brott.

Hovrätten

Hovrätten ändrade, i fråga om skuld och påföljd, tingsrättens dom på så sätt att hovrätten bedömde gärningarna som AAK dömdes för som tre fall av grovt olaga hot och bestämde, med upphävande av tingsrättens påföljdsbestämning, påföljden till fängelse i 10 månader.

Hovrätten, som konstaterade att LH hade hotats vid två skilda tillfällen och att det därför sammantaget är fråga om tre olaga hot, angav följande i frågorna om rubricering och påföljd.

[AAK:s] bror var vid tidpunkten för gärningarna häktad såsom misstänkt för att vara inblandad i en skjutning av en släkting till målsägandena. Skjutningen hade ägt rum kort tid innan och hoten har syftat till att påverka den polisutredningen. Enligt hoten skulle målsägandena tillse att deras släkting skulle lämna uppgifter till polisen som medförde att [AAK:s] bror skulle frigges. Målsägandena gavs endast några dagar på sig att åstadkomma detta. Samtliga hot har innefattat uttalade eller underförstådda dödshot mot målsäganden och dennes familjemedlemmar. [AAK] har vid hoten hänvisat till sin umgängeskrets, där det ingick personer som båda målsägandena utgick från var inblandade i kriminell verksamhet, bl.a. i den ovan nämnda skjutningen. Han har därmed påtagligt förstärkt hotens allvar genom anspelning på ett våldskapital. Hoten har medfört att målsägandena upplevt att det funnits en konkret och överhängande fara för deras liv. De har därför känt sig tvungna att göra betydande levnadsförändringar och bl.a. flytta till en hemlig boendeort. Sammantaget finner hovrätten att gärningarna är att bedöma som tre fall av grovt olaga hot.

Straffminimum för grovt olaga hot är nio månaders fängelse. Gärningarna mot respektive målsägande har enligt hovrättens mening ett straffvärde som ligger något över straffminimum. Att [LH] utsatts för två grova olaga hot påverkar endast marginellt det samlade straffvärdet för de brott som riktats mot henne. Hovrätten anser att straffmätningens värde – med beaktande av [AAK:s] ungdom – uppgår till tio månaders fängelse.

Av i hovrätten inhämtat yttrande från Kriminalvården framgår att [AAK] inte har följt den föreskrift som den av tingsrätten utdömda skyddstillsynen förenades med. Kriminalvården har bedömt att det inte finns förutsättningar för skyddstillsyn. Hovrätten delar den bedömningen. Med hänsyn härtill och till brottens art kan, trots [AAK:s] ungdom och trots att han uppgett sig villig att underkasta sig skyddstillsyn, någon annan påföljd än fängelse inte komma i fråga. Det [AAK] har undergått till följd av tingsrättens dom på skyddstillsyn är så begränsat att det inte påverkar straffmätningen. Påföljden ska därför bestämmas till fängelse i tio månader.

Överklagandet

AAK har bl.a. yrkat att Högsta domstolen ska bedöma gärningarna som brott av normalgraden. Som grund för yrkandet i rubriceringsfrågan har han gjort gällande följande.

Både tingsrätten och hovrätten har bedömt gärningarna som grovt olaga hot. Den enda kvalifikationsgrunden som är för handen i målet är att hoten anses ha förstärkts påtagligt genom anspelning på ett våldskapital. Varken tingsrätten eller hovrätten har i tillräcklig omfattning gjort en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i målet. Det bör bland annat beaktas att gärningarna inte föregåtts av någon planering, utan snarare följer av att parterna råkat mötas eftersom de bor i närheten av varandra. Kvalifikationsgrunden anspelning på ett våldskapital ska visserligen beaktas särskilt, men det ska likväl göras en helhetsbedömning av samtliga omständigheter. Försvaret gör gällande att gärningarna under alla omständigheter är att bedöma som olaga hot av normalgraden.

I frågan om prövningstillstånd har han, med hänvisning till viss hovrättspraxis, gjort gällande att det är av stor vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen klargör och preciserar dels när ett hot bör anses ha förstärkts påtagligt genom anspelning på ett våldskapital, dels under vilka förutsättningar en sådan anspelning ska anses vara tillräcklig som ensam kvalifikationsgrund. Det är enligt överklagandet vidare av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen uttalar under vilka förutsättningar presumtionen mot fängelse bör brytas för en 19-åring när denne förklarar sig villig att underkasta sig skyddstillsyn och det av Kriminalvårdens utredning framgår att kontakten med Frivården har skötts enligt plan. Högsta domstolen bör enligt överklagandet inom ramen för denna fråga också besvara vilken betydelse det har för bedömningen av om presumtionen mot fängelse bör brytas när planerade insatser inte kommit i gång av skäl hänförliga till COVID-19.

Grunden för min inställning

Straffbestämmelsen om grovt olaga hot

Den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid, döms för *olaga hot* till böter eller fängelse i högst ett år. (4 kap. 5 § första stycket brottsbalken.)

Om brottet är grovt döms för *grovt olaga hot* till fängelse i lägst nio månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas

1. om hotet påtagligt har förstärkts med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller annars har varit av allvarligt slag, eller
 2. om gärningen annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art.
- (4 kap. 5 § andra stycket brottsbalken.)

Kvalifikationsgrunderna i bestämmelsen om olaga hot infördes genom lagändringar den 1 juli 2016 för att lyfta fram hot av allvarligt slag (jfr prop. 2015/16:113). De nya kvalifikationsgrunderna, som även infördes i bestämmelserna om olaga tvång, utpressning och våld eller hot mot tjänsteman, förväntades medföra ett strängare ingripande mot vissa slags hot för att framhålla allvaret i omständigheter som kanske annars inte alltid skulle uppfattas som så försvårande som de enligt regeringens uppfattning borde anses vara. Samtidigt infördes särskilda brottsbeteckningar för bl.a. grovt olaga hot för att det skulle bli tydligt när en gärning hör till brottets grova grad och straffskalan för det grova brottet därmed är tillämplig. (A. prop. s. 70 och 79.)

Som skäl för att införa kvalifikationsgrunden som avser anspelning på ett våldskapital angavs bl.a. följande (a. prop. s. 62).

De föreslagna kvalifikationsgrunderna kan sägas avse sätt att förstärka hot. Ett hot som utförs med hjälp av vapen framstår för brottsoffret typiskt sett som allvarligt menat och överhängande – inte sällan uppfattas sådana hot som hot till livet. På samma sätt kan ett hot som antyder att gärningsmannen har uppbackning av en kriminell organisation inge brottsoffret uppfattningen att det finns all anledning att räkna med att hotet kommer att verkställas. Ett sådant subtilt hot torde därmed många gånger vara både mer skrämmande och handlingsstyrande än ett mera explicit hot. På så sätt utgör de nu aktuella omständigheterna exempel på förhållanden som gör det hot som ingår i brottet så allvarligt att brottet enligt regeringens uppfattning många gånger bör anses som grovt. Det gäller oavsett om gärningen har koppling till organiserad brottslighet eller inte.

Det är endast hot som påtagligt har förstärkts genom anspelningen på ett våldskapital som avsågs träffas av kriteriet. Någon automatisk kvalificering av gärningen som grov var alltså inte avsedd. I ordet anspelning förutsattes vidare ligga ett krav på att gärningsmannen måste göra något aktivt för att förmedla ett budskap. Det är således inte tillräckligt att brottsoffret känner till att gärningsmannen tillhör en kriminell organisation. (A. prop. s. 65)

Något krav på att gärningsmannen måste ha anspelat på ett verkligt våldskapital finns inte. I förarbetena framhölls som motiv för att inte begränsa bestämmelsen på det sättet att hot kan vara lika allvarligt ur brottsoffrets perspektiv oavsett om det har utförts med anspelning på ett fiktivt eller ett faktiskt våldskapital. Att kräva att anspelningen har avsett ett verkligt våldskapital bedömdes dessutom göra bestämmelsen svårtillämpad, eftersom det då skulle krävas bevisning om våldskapitalets existens. För att kvalifikationsgrunden ska vara tillämplig krävs det dock att det framstår som trovärdigt att gärningsmannen har tillgång till det våldskapital som påstås eller antytts. Uttrycket våldskapital är avsett att syfta på en förmåga och beredskap inom en kriminell gruppering att begå allvarligare våldsbrott eller andra brott som kan medföra fara för liv och hälsa. Detta innebär inte att det är nödvändigt att i det enskilda fallet ta ställning till om grupperingen faktiskt är kriminell. Det följer av att såväl fiktiva som faktiska våldskapital omfattas. (A. prop. s. 65.)

I frågan om vad som närmare avses med att hotet påtagligt förstärkts genom anspelning på ett våldskapital anges följande i specialmotiveringen till bestämmelsen olaga tvång som specialmotiveringen till bestämmelsen om olaga hot hänvisar till (a. prop. s. 83 f.).

(...) Med våldskapital menas en förmåga och beredskap inom en kriminell gruppering att begå allvarligare våldsbrott eller andra brott som kan medföra fara för liv och hälsa.

En anspelning på ett våldskapital kan bestå i en uttrycklig verbal hänvisning till en kriminell gruppering eller dess våldsamt. Det kan också vara fråga om ett verbalt budskap som framförs i förtäckta ordalag, såsom när gärningsmannen genom att omnämna sina ”bröder” eller liknande underförstått hänvisar till ett våldsbenäget kriminellt nätverk. Vidare kan det röra sig om ett icke-verbalt budskap, exempelvis ett som förmedlas genom bärande av en mc-väst med en kriminell organisations emblem. En begränsning i vilka budskap som omfattas ligger i kravet på att hotet påtagligt ska ha förstärkts genom anspelningen.

Det våldskapital som anspelningen avser behöver inte vara ett faktiskt existerande våldskapital. Avgörande är att det framstår som att gärningsmannen tillhör eller backas upp av en gruppering som kan och är beredd att använda våld för att uppnå sina syften. Om det inte framstår som trovärdigt att gärningsmannen har den tillgång till ett våldskapital som påstås eller antytts kan det inte sägas att hotet påtagligt har förstärkts genom anspelningen på våldskapitalet. Det behöver inte heller vara fråga om ett våldskapital som gärningsmannen själv disponerar. Således omfattas även fall då en utomstående profiterar på en kriminell grupperings rykte.

Genom kvalifikationsgrunden att gärningen annars varit av särskilt hänsynslös eller farlig art betonas att även andra omständigheter än de som anges i de tidigare punkterna kan vara av betydelse vid bedömningen av om brottet är grovt. I specialmotiveringen till bestämmelsen om olaga tvång, till vilken specialmotiveringen om olaga hot hänvisar, anges följande (prop. 2015/16:113 s. 84 f.).

Uttrycken särskilt hänsynslös art och särskilt farlig art omfattar båda en mängd tänkbara kvalificerande omständigheter. Till gärningar av *särskilt hänsynslös art* bör hänföras främst sådana där det försvårande inslaget rör brottsoffrets situation eller karaktären på angreppet mot honom eller henne. Hit hör bl.a. gärningar som utförs mot en person som befinner sig i en skyddslös ställning, är i beroendeställning till gärningsmannen eller befinner sig i numerärt underläge. Ett olaga tvång kan exempelvis vara grovt när tvånget har utövats mot ett yngre barn. Det kan också vara fråga om att gärningsmannen har hotat att utöva allvarligt våld mot den tvingades barn eller någon annan närstående.

Kvalifikationsgrunden att gärningen varit av *särskilt farlig art* ger utrymme att beakta försvårande omständigheter som t.ex. är hänförliga till det sammanhang i vilket gärningen företagits. Det kan handla om omständigheter som innebär att gärningen ytterst kan bli systemhotande, att gärningen annars kan påverka samhällets funktionssätt, att gärningen på grund av gärningsmännens organisationsgrad utövas på ett skickligare sätt och med större resurser än annars eller att gärningen är mer svårupptäckt på grund av att den delvis sker inom ramen för legala strukturer. Det förhållandet att gärningen ingår som ett led i en särskilt kvalificerad brottslig verksamhet bör, om gärningen har ett påtagligt samband med verksamheten, kunna föranleda att brottet bedöms som grovt. Ett olaga tvång kan t.ex. anses vara av särskilt farlig art om gärningen ingår som ett led i en verksamhet som går ut på att etablera indrivningsverksamhet i ett visst område.

Frågan om ett olaga hot ska bedömas som grovt ska avgöras med beaktande av samtliga omständigheter vid brottet. Uppräkningen i andra stycket är alltså inte uttömmande. (A. prop. s. 85)

Den 1 juli 2017 höjdes minimistraffet för grovt olaga hot från sex till nio månaders fängelse (jfr. prop. 2016/17:108).

Praxis

Högsta domstolen

Högsta domstolen tycks inte ha prövat frågan om rubricering av grovt olaga hot efter att kvalifikationsgrunden om anspelning på våldskapital infördes år 2016.

Hovrätterna

I hovrätterna har sedan år 2016 ett stort antal mål avgjorts som har innefattat en prövning av kvalifikationsgrunden om anspelning på våldskapital. Avgörandena har inte enbart avsett olaga hot utan även andra brott med denna kvalifikationsgrund.

Följande exempel kan nämnas på hovrättsavgöranden där kvalifikationsgrunden har prövats.

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 1 mars 2019 i mål nr B 222-21

En person åtalades för bl.a. grovt olaga hot via ett flertal e-postmeddelanden och ett sms. Brotten skulle enligt åtalet bedömas som grova eftersom de har innefattat hot som påtagligt hade förstärkts genom anspelning på våldskapital eller hade annars varit av allvarligt slag. Hoten hade enligt åtalet utnyttjat och anspelat på brott som målsägandena och deras bolag utsatts för genom uttalanden såsom att det som inträffat hittills är ingenting, att en blå presentering på taket ska komma till användning, att man vet att polisen bevakar dem men inte kan skydda dem och att en handgranat ska komma genom ett fönster eller liknande. Tingsrätten dömde den tilltalade för (bl.a.) grovt olaga hot. Tingsrätten fann, med hänvisning till relevanta förarbetsuttalanden, att det för målsägandena hade framstått som att den person som skickade meddelandena haft koppling till andra brott som målsägandena hade utsatts för. Det hade rört sig om bränder, skjutningar och sprängningar. Enligt tingsrätten stod det mot bakgrund av detta klart att meddelandena anspelat på ett våldskapital på ett sådant sätt att både ett försök till utpressning som åtalet omfattade och hotbrotten skulle bedömas som grova brott. Hovrätten anslöt sig i sin dom till tingsrättens bedömningar i fråga om rubricering.

Svea hovrätts dom den 2 mars 2020 i mål B 882-20

Den tilltalade åtalades för grovt olaga hot genom att han skickat flera brev med hot av innebörd att målsäganden och hennes dotter skulle dödas eller skadas. Brottet borde enligt åtalet bedömas som grovt eftersom hotet förstärkts genom anspelning på ett våldskapital och ett uppgivet innehav av ett prickskyttegevär och annat brottsverktyg samt då hotet bl. a. syftat till att målsäganden skulle ändra sin ståndpunkt i offentlig debatt med spridning till många av världens länder. Tingsrätten fann vid en samlad bedömning - där det bl.a. beaktades att hoten riktade sig mot en minderårig person i skyddslös ställning i syfte att förmå henne att avstå sin kamp för klimatet, att det inte varit frågan om en spontan handling i tillfällig affekt och att hoten påtagligt förstärkts genom att det anspelats på ett våldskapital i form av pittbullterriers och ett prickskyttegevär - att hotet var av så allvarligt slag och att gärningen även därutöver var av sådan särskilt hänsynslös art att gärningen skulle bedömas som grovt olaga hot. Ordföranden i tingsrätten var skiljaktig och ansåg vid en helhetsbedömning inte att brottet var av så kvalificerat slag att det skulle bedömas som grovt brott. Hovrätten ändrade tingsrättens dom i rubriceringsfrågan och dömde den tilltalade för olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket brottsbalken. I rubriceringsfrågan angav hovrätten att gärningen innefattade detaljerade hot om att skada och döda bland annat målsäganden och hennes dotter samt syftade till att påverka dotterns yttranden i den offentliga debatten. Med hänsyn härtill bedömdes gärningen vara allvarlig. Den var enligt hovrätten emellertid inte av det kvalificerade slag som krävs för att den skulle rubriceras som grovt olaga hot.

Göta hovrätts dom den 22 mars 2019 i mål nr B 376-19

Hovrätten fastställde tingsrättens dom som innebar att de tilltalade bl.a. dömdes för grov utpressning. I rubriceringsfrågan anförde hovrätten att det framgick av utredningen att samtliga tilltalade hade kopplingar till Bandidos organisation, att målsägandena var väl medvetna om en av de tilltalades medlemskap i Bandidos och att de upplevde det som särskilt obehagligt när den tilltalade anlände till fastigheten med sin Bandidosväst. Även om de tilltalade under händelseförloppet inte uttryckligen gjort några verbala hänvisningar till Bandidos var det enligt hovrättens mening uppenbart att det hotfulla i deras belägenhet påtagligt har förstärkts genom

anspelning på det våldskapital Bandidos förknippas med (här hänvisades till prop. 2015/16:113 s. 83 f.). Som tingsrätten har funnit var utpressningsbrotten redan på denna grund att bedöma som grova.

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 19 september 2018 i mål nr B 478-18

Den tilltalade dömdes i tingsrätten för bl.a. försök till utpressning, grovt brott. Tingsrätten fann, med hänvisning till relevanta förarbetsuttalanden, att den tilltalade vid det samtal med målsäganden där han hotat honom och krävt betalning också påpekat att han är president i Hells Angels. Därigenom fick han enligt tingsrätten utan tvekan anses ha anspelat på att han har tillgång till ett våldskapital. Detta har också inneburit att hoten har påtagligt förstärkts, vilket leder till bedömningen att den tilltalade skulle dömas för försök till grov utpressning. Hovrätten anslöt sig till tingsrättens bedömning av åtalet för försök till grov utpressning.

Hovrätten för Västra Sveriges dom den 1 december 2027 i mål B 4383-17

En person åtalades för att hade hotat två målsäganden genom att skriva meddelanden på Facebook/Messenger och genom att tejpa ett handskrivet meddelande på en av målsägandenas ytterdörr. I meddelandena hade han skrivit att han har haft möten med Hells Angels och Red and White Crew, att personer från dessa organisationer kommer att besöka dem och antytt direkt eller indirekt att de skulle utsätta dem för våld eller annan brottslig gärning. Brottet var enligt åtalet att bedöma som grovt då hoten påtagligt förstärkts genom anspelning indirekt/direkt på ett våldskapital eftersom målsägandena kände till att den tilltalade hade anknytning till eller kontakter inom Red and White Crew och Hells Angels. Tingsrätten fann att hotet påtagligt förstärkts genom hans hänvisning till dessa organisationer på ett sådant sätt att gärningen skulle bedömas som grovt brott. Hovrätten ändrade tingsrättens dom och dömde den tilltalade för olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket brottsbalken. Hovrätten, som i domen redogjorde för relevanta förarbetsuttalanden, fann vid en samlad bedömning med hänvisning till att målsägandena inte gett uttryck för att de känt någon allvarlig rädsla till följd av de anspelningar som den tilltalade gjort och att hoten inte allvarligt förstärkts på något annat sätt eller uttalats i situationer där målsägandena varit trängda att hoten skulle rubriceras som hot av normalgraden.

Hovrätten för Västra Sveriges dom den 8 augusti 2017 i mål B 3070-17

Den tilltalade uttalade till en ordningsvakt "du vet inte vilka vi är", "du bor i Hjällbo, eller hur" och "vänta bara ska du få se". Hovrätten menade att den tilltalade därigenom hade anspelat på ett våldskapital som är välkänt och påtagligt i stadsdelen och fann att ordningsvakten också hade utgått från att den tilltalade kunde ha stöd av en gruppering där. Gärningen bedömdes därför som grovt hot mot tjänsteman.

Min bedömning

Om det vid en brottstyp finns särskilda kvalifikationsgrunder angivna i en straffbestämmelse tar rubriceringen sin utgångspunkt i dessa. En samlad bedömning måste emellertid alltid göras. Det betyder, att det inte är nödvändigt att kvalificera brottet som grovt när någon av de angivna omständigheterna föreligger och heller inte uteslutet att bedöma brottet som grovt i fall där ingen av de angivna omständigheterna är för handen.

Vid bedömningen i det nu aktuella fallet konstaterar jag att AAK har hotat målsägandena i tidsmässig anslutning till att målsägandenas släkting beskjutits och vid en tidpunkt då AAK:s bror var häktad som misstänkt för skjutningen. De framförda hoten har hänvisat till denna och andra skjutningar. AAK har framställt krav på att målsägandena inom en viss tidsfrist skulle tala med sin släkting och framfört att målsägandena skulle dödas eller skadas om hans bror skulle fortsätta att vara misstänkt för skjutningen. Syftet med hoten har alltså varit att påverka den pågående förundersökningen och fria AAK:s bror från

misstankar om inblandning i skjutningen. Hoten har innefattat uttalade dödshot som även inkluderat målsägandenas familjemedlemmar.

Med våldskapital menas en förmåga och beredskap inom en kriminell gruppering att begå allvarligare våldsbrott eller andra brott som kan medföra fara för liv och hälsa. En anspelning på ett våldskapital kan bestå i en uttrycklig verbal hänvisning till en kriminell gruppering eller dess våldsamhet. Eftersom AAK vid hoten har hänvisat till sin umgängeskrets, där det ingick personer som båda målsägandena utgick från var inblandade i skjutningen och annan kriminalitet, och till faktiskt genomförda skjutningar har han påtagligt förstärkt hotens allvar genom anspelning på ett våldskapital. Hoten som antytt att AAK har uppbackning av en kriminell organisation har, som hovrätten konstaterat, ingett målsägandena uppfattningen att det finns all anledning att räkna med att hoten kommer att verkställas. Detta gäller oavsett om hoten i verkligheten har koppling till organiserad brottslighet eller inte. Hoten har, som hovrätten vidare konstaterat, medfört att målsägandena upplevt att det funnits en konkret och överhängande fara för deras liv som lett till att de bl.a. tvingats flytta till en hemlig boendeort.

Omständigheterna i målet är enligt min uppfattning sådana som kvalifikationsgrunden om anspelning på våldskapital avser att träffa. Det finns dessutom flera försvårande moment kring gärningarna; inte minst AAK:s syfte att påverka en pågående förundersökning om ett allvarligt brott genom hot om våld. Det är, vid en helhetsbedömning, inte frågan om ett gränsfall utan tvärtom utgör hoten som AAK dömts för enligt min bedömning klara exempel på grova olaga hot i enlighet med förarbetsuttalandena och befintlig praxis från hovrätterna.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan inte föranleda prövningstillstånd på denna grund.

Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum, som bl.a. har ansvar för att följa rättsutvecklingen i praxis, har uppgett att hundratalet avgöranden från olika hovrätter har prövat den i målet aktuella kvalifikationsgrunden varav majoriteten av de hovrättsavgöranden som granskats har hänvisat till befintliga förarbeten och gjort bedömningar i enlighet med dessa. Av naturliga skäl har enligt Utvecklingscentrum bedömningarna i sak varit olika från fall till fall. Det finns mot bakgrund av befintlig hovrättspraxis enligt Utvecklingscentrum inte något behov av vägledande uttalanden från Högsta domstolen. Lagtext och förarbeten ger en tillräckligt tydlig ledning för hur domstolarna ska bedöma anspelning på våldskapital som kvalifikationsgrund. Inte heller har operativa åklagare särskilt

lyft de nu aktuella frågorna eller förmedlat till Utvecklingscentrum att praxis spretar när det gäller hur frågan ska bedömas.

Jag delar Utvecklingscentrums uppfattning att det inte finns något behov av vägledning från Högsta domstolen i frågan om hur rubriceringsfrågan ska avgöras. Förarbetsuttalandena om kvalifikationsgrunderna är tydliga och hovrätterna tycks utgå från dessa vid sina bedömningar i enskilda fall. Det finns en väl utvecklad hovrättspraxis. En samlad bedömning av omständigheterna i varje enskilt fall ska alltid göras. Det nu aktuella målet är enligt min bedömning inte ett gränsfall som av det skälet kunde vara värdefullt att pröva. Jag ser sammanfattningsvis inte att det finns något skäl att meddela prövningstillstånd med anledning av överklagandet i den del detta avser frågan om rubricering.

Inte heller i någon övrig fråga som överklagandet väcker bedömer jag att det finns något skäl att pröva målet.

Bevisuppgift och handläggning

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning om Högsta domstolen skulle meddela prövningstillstånd med anledning av överklagandet.

Katarina Johansson Welin

Eva Bloch

Kopia:

Norrorts åklagarkammare (AM-120808-20).

Kammaråklagare Jenny Östling.

Utvecklingscentrum.